

Н.А. ЧЕНБАЙ

асистент кафедри філософії

ПРОБЛЕМА ПІЗНАННЯ У ФІЛОСОФІЇ Г.С. СКОВОРОДИ

Коли ми звертаємось до творчої спадщини Григорія Савича Сковороди, на думку кожного разу спадає одне: світ, в якому жив видатний філософ і сьогоднішній світ – мають багато спільного. Тому ще не раз у нас виникне необхідність звернутися до творів цієї справді мудрої людини, видатного мислителя на всі часи.

Шлях до пізнання найважливішої істини у Г. С. Сковороди був довгим - тривав уже життя. Після довгої «подорожі» він, нарешті, обирає для себе «роль по своїм способностям» в «мире подобном театру». Як відомо, філософські трактати, діалоги, притчі Сковорода почав створювати уже в зрілому віці, коли відчув потребу поділитися з іншими тим, про що багато думав і що сам пережив.

Кожен з нас має власні ідеали, цілі, бажання у житті й проходить певний шлях, щоб досягти омріяного. Іноді в кінці цього шляху на декого чекає розчарування й розуміння того, що прагнув здобути зовсім інше. Але як би не склалася доля кожного, в одному ми однакові - всі ми шукаємо щастя, і навіть помилившись на життєвому шляху, не припиняємо пошуків. Григорій Савич писав у своєму творі «Разговор пяти путников об истинном счастье в жизни»: «Люди в жизни своей трудятся, мнутяся, сокровиществууют, а для чего, то многие и сами не знают...Всеми способами, какие только вздумать можем, стараемся веселить дух наш. Наше желание верховное – в том, чтоб быть счастливыми...Ты скажи, где и в чем искомое тобою счастье? А без сего, родной, ты слепец... Рассуждайте заблаговременно, выйдите из числа беспугных

путников, кои и сами сказать не могут, куда они идут и зачем! Жизнь наша есть путь, и путь к счастью не краток...»

Саме про те, що «путь к счастью не краток», ми часто забуваємо, намагаємось «прискорити події», а натомість отримуємо розчарування і зневіру. Чому таке трапляється у житті людей, чому стільки невдоволених власною долею? Можливо тому, що більшість так і не зрозуміли, що ж насправді їм потрібно і що ж саме зробить їх щасливими.

Втім, Г.С. Сковорода ще двісті років тому дав відповідь на ці питання, прославляючи у багатьох своїх творах людину «малих бажань» і обмежених матеріальних потреб. Ця думка особливо яскраво виражена в притчі «Благодарный Еродій»: «... Вмій малим ти вдовольняться. За великим не женися, сіті кинуту на лови, їх ти вельми бережися. Я кажу вам, що не треба у розкошах жити...». Що ж до щастя, воно, на думку мислителя, пов'язане не із задоволенням матеріальних потреб, які постійно зростають, а з радістю праці, до якої в людини є природні здібності.

Найважливішим результатом пізнання Г.С. Сковороди є висновок про те, що людина здійснює прекрасні вчинки і щаслива тільки тоді, коли вона погодить свою поведінку і образ життя зі своїми природними схильностями. А можливість подолання людиною моральних вад Сковорода зв'язує не з зовнішніми обставинами (на які ми так часто зважаємо), а з внутрішніми якостями людини. Прагнення «бути краще» Сковорода пов'язує з поняттям «чистої совісті», звертаючись до внутрішнього світу людини. У трактаті під назвою «Симфонія, названа книга АСХАНЬ про пізнання самого себе» читаємо: «...А що ж таке людина? Що б воно не було: чи діло, чи дія, чи слово – все те марнота, якщо воно не отримало свого здійснення в самій людині... Вся оця різновиди плоть, уся незмірна незліченність і видимість сходиться в людині і пожирається в людині...».

Отже, все, що здійснюється в світі, знаходить своє завершення в людині – можливості пізнання людиною світу, можливості впливу людини на всі події у світі нічим не обмежені. Найважливішим об'єктом пізнання для людини є сама людина. І чим краще людина пізнає свій внутрішній світ, чим частіше заглиблюватиметься у себе, тим скоріше зможе зрозуміти те, про що так багато писав Г.С. Сковорода: відповідь на питання, що насправді потрібно людині, що зробить її щасливою знаходиться в її душі.

У Сковороди є глибока думка, на яку можна спиратися при розв'язанні проблем сучасного суспільства: він чітко розділяв людей на тих, що займаються «спорідненою» працею і «неспорідненою». Лише «споріднена» праця веде до чесного життя і чистої совісті, коли вона – не обов'язок, не примушення, а, навпаки – вільний потяг людини. Мабуть, в цьому криється коріння багатьох наших негараздів, тому що сьогодні більшість людей у суспільстві займається «неспорідненою» працею, не маючи достатньо уміння, не володіючи глибокими знаннями.

Проте не кожному з нас пощастить знайти «споріднену працю», але це єдиний шлях до справжнього щастя у житті, бо воно таке коротке, а світ такий складний й багатогранний; у ньому, як зазначав Григорій Савич: «...Світло й тьма, тління і вічність,

віра і безчесті – складають світ цей і потрібні одне для одного. Хто пільма – хай буде пильмою, а син світла – хай буде світлом. Від плодів їхніх розпізнаєте їх...»

На жаль, більшість людей, особливо молодь, що живуть у суспільстві, в якому так багато залежить від матеріальних цінностей, не поділяють переконань Григорія Савича Сковороди. Ми намагаємось змінити щось у житті, знайти власні шляхи подолання труднощів, нехтуючи іноді мудрими порадами видатних людей минулого, не розуміючи того, що світ, відносини між людьми не так вже й істотно змінилися за останні декілька століть і на багато питань, які хвилюють людину ХХІ ст., відповіді вже знайдено.